

คำนำ

ตำราเล่มนี้ คณะผู้จัดทำได้เขียนขึ้นเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนในรายวิชา 1052201 จิตวิทยาการแนะแนวและการให้คำปรึกษา (Guidance Psychology and Counseling) ซึ่งเป็นรายวิชาในกลุ่มวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ในตำราเล่มนี้ได้มีการพัฒนาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษามีพื้นฐานองค์ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการแนะแนว และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิชาชีพครูต่อไป จึงได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 8 บท ประกอบด้วย

- บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจิตวิทยาการแนะแนว
- บทที่ 2 เทคนิคและเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการแนะแนว
- บทที่ 3 ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
- บทที่ 4 การจัดบริการแนะแนวในสถานศึกษา
- บทที่ 5 การศึกษารายกรณี
- บทที่ 6 การสื่อสารเชิงบวก
- บทที่ 7 การให้คำปรึกษา
- บทที่ 8 กระบวนการแนะแนวในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าตำราในรายวิชานี้จะเกิดประโยชน์ต่อนักศึกษา รวมทั้งครู อาจารย์ ผู้สอน และบุคคลทั่วไป ที่จะนำความรู้ที่ได้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมต่อไป

กลุ่มวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
เมษายน 2564

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับจิตวิทยาการแนะแนว.....	1
(อาจารย์คำจันทร์ ร่มเย็น และอาจารย์สุทิดา โขงรัมย์)	
ประวัติความเป็นมาของการแนะแนว.....	1
ความหมายของการแนะแนว.....	2
ปรัชญาของการแนะแนว.....	3
จุดมุ่งหมายของการแนะแนว.....	3
หลักการเบื้องต้นของการแนะแนว.....	4
ความสำคัญของการแนะแนว.....	5
ประเภทของการแนะแนว.....	6
ความจำเป็นของการแนะแนวกับปัญหาวัยรุ่นในปัจจุบัน.....	7
ประโยชน์ของการแนะแนว.....	11
สรุป.....	12
บทที่ 2 เทคนิคและเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการแนะแนว.....	13
(อาจารย์ชนิสรา ไกรสีห์ และอาจารย์นิยม ชุนรองรัมย์)	
หลักการในการใช้เครื่องมือทางจิตวิทยา.....	13
เทคนิคที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล.....	13
เทคนิคที่ไม่ใช่แบบทดสอบ (Non-Testing Techniques).....	13
การสังเกต (Observation).....	13
การสัมภาษณ์ (Interview).....	18
แบบสอบถาม (Questionnaire).....	22
อัตชีวประวัติ (Autobiography).....	23
ระเบียบพฤติกรรมการณ์ (Anecdotal Recording).....	26
ระเบียบสะสม (Cumulative Record).....	29
สังคมมิติ (Sociometry).....	34
บันทึกประจำวัน (Diary).....	37
การเยี่ยมบ้าน (Home Visitation).....	37
เทคนิคที่ใช้แบบทดสอบ (Testing Techniques).....	41
แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ (Achievement Tests).....	41
แบบทดสอบความถนัด (Aptitude Tests).....	43

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
แบบทดสอบความสนใจ (Interest Tests or Interest Inventory).....	44
แบบทดสอบบุคลิกภาพ (Personality Tests).....	47
สรุป.....	48
บทที่ 3 ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	49
(อาจารย์นิยม ขุนรองรัมย์ และอาจารย์ชนิสรา ไกรสีห์)	
ความสำคัญและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	49
ความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	50
หลักการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	50
วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	50
ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือ.....	51
ประโยชน์และคุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	51
กระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	53
บทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	57
แนวทางการพัฒนาการแนะแนวที่ส่งเสริมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	60
สรุป.....	62
บทที่ 4 การจัดการบริการแนะแนวในสถานศึกษา.....	63
(อาจารย์สุทิตา โขรัมย์ และอาจารย์คำจันทร์ ร่มเย็น)	
ความสำคัญของบริการแนะแนว.....	63
บริการแนะแนวที่ควรจัดในสถานศึกษา.....	64
จุดประสงค์ของการจัดการบริการแนะแนวในโรงเรียน.....	64
บริการแนะแนวในสถานศึกษา.....	65
บริการศึกษารวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล.....	65
บริการสนเทศ.....	67
บริการการให้การปรึกษา.....	69
บริการจัดวางตัวบุคคล.....	71
บริการติดตามผล.....	73
การบริหารจัดการบริการแนะแนวในสถานศึกษา.....	75
สรุป.....	76

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 การศึกษารายกรณี.....	77
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรี ฤงแก้ว และอาจารย์ ดร.ศิริภิญญา ตระกูลรัมย์)	
ความหมายของการศึกษารายกรณี.....	77
จุดมุ่งหมายของการศึกษารายกรณี.....	77
ประโยชน์ของการศึกษารายกรณี.....	79
ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษารายกรณี.....	80
การเลือกนักเรียนเพื่อทำการศึกษารายกรณี.....	80
กระบวนการศึกษารายกรณี.....	81
วิธีการใช้ในการศึกษารายกรณี.....	84
แหล่งข้อมูลในการศึกษารายกรณี.....	89
ข้อควรคำนึงในการศึกษารายกรณี.....	89
แนวทางการเขียนรายงานการศึกษารายกรณี.....	90
การนำเครื่องมือทางจิตวิทยาไปใช้ในการแนะแนว.....	99
สรุป.....	103
บทที่ 6 การสื่อสารเชิงบวก.....	105
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิรณี ทศนะเทพ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรี ฤงแก้ว)	
ความหมายของการสื่อสารเชิงบวก.....	105
เป้าหมายการสื่อสารเชิงบวก.....	106
หลักการการสื่อสารเชิงบวก.....	106
เทคนิคการสื่อสารเชิงบวก.....	107
การสื่อสารเชิงบวก : การฟัง.....	107
การสื่อสารเชิงบวก : การถาม.....	108
การสื่อสารเชิงบวก : การออกคำสั่ง.....	109
การสื่อสารเชิงบวก : การชื่นชมการเห็นคุณค่า.....	110
การสื่อสารเชิงบวก : การสะท้อนเสียงภายใน.....	112
การสื่อสารเชิงบวก : การให้กำลังใจตัวเอง.....	112
การสื่อสารเชิงบวก : การให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์.....	113
การสื่อสารเชิงบวก : สุนทรียสนทนา.....	114
การสื่อสารอย่างสันติ (Nonviolent Communication; NVC).....	123

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
แนวคิดการสื่อสารอย่างสันติ.....	123
ความเชื่อพื้นฐานของการสื่อสารอย่างสันติ.....	124
หลักการโดยย่อของ NVC.....	124
เป้าหมายของ NVC.....	124
องค์ประกอบ 4 ประการของ NVC.....	125
สรุป.....	134
บทที่ 7 การให้คำปรึกษา.....	135
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัชรี ฤงแก้ว และอาจารย์รสสุคนธ์ ธีญานอม)	
ความหมายของการให้การปรึกษาและบริการให้การปรึกษา.....	135
ความสำคัญของบริการให้การปรึกษา.....	135
จุดมุ่งหมายของการให้การปรึกษา.....	136
ปัจจัยพื้นฐานของการให้บริการปรึกษา.....	137
ประเภทของการให้บริการปรึกษา.....	137
ลักษณะของครูผู้ให้คำปรึกษา.....	138
ขั้นตอนและกระบวนการให้การปรึกษา.....	140
ขั้นตอนการให้คำปรึกษา.....	140
ทักษะการให้คำปรึกษา.....	142
ตัวอย่างการให้คำปรึกษาที่แสดงขั้นตอนและทักษะการให้คำปรึกษา.....	150
การปรึกษากลุ่ม.....	154
สรุป.....	155
บทที่ 8 กระบวนการแนะแนวในการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ.....	157
(อาจารย์ต่อศักดิ์ กาญจนทรัพย์สิน)	
ความหมายของทักษะชีวิต.....	157
ความสำคัญของทักษะชีวิต.....	158
แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิต.....	159
องค์ประกอบของทักษะชีวิต.....	162
วิธีการแนะแนวกับการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ.....	168
ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมแนะแนว.....	169
ด้านการศึกษา.....	169

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ด้านการศึกษาต่อและอาชีพ.....	176
ด้านส่วนตัวและสังคม.....	180
งานวิจัยเกี่ยวกับทักษะชีวิต	190
สรุป.....	192
บรรณานุกรม.....	193

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	แผนภาพสังคมมิติ.....	36
3.1	ขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	56
4.1	กระบวนการของบริการแนะแนวเพื่อช่วยเหลือและพัฒนาการเรียน.....	75
5.1	ขั้นตอนการศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี	84
6.1	ภาษาจีนโบราณกับอวัยวะของการฟัง.....	107
6.2	กุญแจสำคัญของการถาม.....	109
6.3	เทคนิคการใช้จิตวิทยาออกคำสั่ง.....	110
6.4	เทคนิคการใช้จิตวิทยาในการชื่นชมการเห็นคุณค่า.....	110
6.5	เทคนิคการสะท้อนเสียงภายใน.....	112
6.6	แสดงต้นไม้งานการสื่อสารอย่างสันติ 3 ทางเลือกแห่งการสื่อสารอย่างสันติ.....	125
6.7	ภูเขาน้ำแข็ง.....	126
8.1	องค์ประกอบทักษะชีวิต.....	164

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
3.1	วิธีการและเครื่องมือของกระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	55
5.1	แนวทางการเนิการส่งต่อนักเรียน.....	95
8.1	ทักษะชีวิต 4 ด้าน.....	165